

't Seghen Waert

jaargang 20 aflevering 3

september 2001

verenigingsblad van het Historisch Genootschap
Oud Soetermeer

Historisch Genootschap Oud Soetermeer

Bestuur

dbr. E.H. Oskam, voorzitter

Juweellaan 175, 2719 SB Zoetermeer
tel. (079) 361 65 38

dbr. R. A. Knotter, secretaris

Smallingerland 6, 2716 AD Zoetermeer
tel. (079) 352 10 22

dbr. H.B. Huurman, penningmeester

Edelsteensingel 172, 2719 RC Zoetermeer
tel./fax (079) 362 17 30

dbr. B.F. Tuinstra (A.W.Z.)

mv. E. van der Heijden-Smits (G.W.Z.)

dbr. G. J. Moers (I.S.V.)

dbr. A.C.J. Vermeulen (publicaties)

mv. P.E. Vijverberg (PR)

Archeologische werkgroep

dbr. B.F.F.H. van der Ven

Douzapad 30, 2722 AX Zoetermeer
bvdven@worldonline.nl
tel. (079) 342 79 91

Genealogische werkgroep

mv. M.E. Vijverberg-Kalkema

Stekelbaarssloot 35, 2724 AR Zoetermeer
kalkema@wanadoo.nl
tel. (079) 331 65 52

Interviewgroep Sprekend Verleden

dbr. E.W. van den Burg

Fr. Hendriklaan 32, 2712 EE Zoetermeer
tel. (079) 316 48 58

Archief en bibliotheek

mv. J.M.C. Huisman-Aaftink

Bernhardstraat 2, 2712 CS Zoetermeer
jokehuisman@hetnet.nl
tel. (079) 316 31 79

Ledenadministratie

dbr. A.Pb. Rademaker

Banckertstraat 5, 2712 KK Zoetermeer
tel. (079) 316 43 74

Redactie

mv. C.J. Moerman-van Voorst

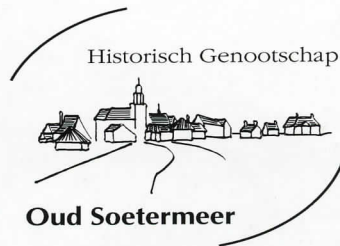
Dublinstraat 253, 2713 HT Zoetermeer
cmoerman@wirehub.nl
tel./fax (079) 352 14 88

mv. R. C. ten Berge

dbr. Th. J.A.M. van der Poel

dbr. R. Grootveld

dbr. A.C.J. Vermeulen

't Seghen Waert is een uitgave van het
Historisch Genootschap Oud Soetermeer.
ISSN: 1384-7260

Het Historisch Genootschap is gevestigd in
't Oude Huis, Dorpsstraat 7
2712 AB Zoetermeer, tel. (079) 319 06 83

Website: <http://www.oudsoetermeer.nl>

E-mail: info@oudsoetermeer.nl

Openingstijden archief en bibliotheek:

iedere woensdag 14.00-17.00 uur

Inloopmiddag A.W.Z.: eerste zondag van de
maand 14.00-17.00 uur

Inloopavond G.W.Z.: eerste maandag van de
maand 20.00-22.00 uur

Inhoud

Van de redactie	1
In memoriam drs. Jan van der Spek, 1912 - 2001	2
Nieuwe leden	4
Activiteitenkalender	5
Nieuwe Publicaties	9
De archeologische werkgroep graaft weer	15
Sprekend Verleden: Bodediensten	16
Verkrijgbare publicaties bij het Historisch Genootschap Oud Soetermeer	22

Van de redactie

Deze aflevering openen wij met aandacht voor het overlijden van ons erelid drs. Jan van der Spek, op 88-jarige leeftijd. Dat hij veel heeft betekend voor de Zoetermeerse samenleving en in het bijzonder voor ons genootschap, komt hierin duidelijk naar voren. Hij ruste in vrede. De laatste maanden heeft het genootschap behoorlijk aan de weg getimmerd, zoals blijkt uit de diverse nieuwe publicaties. Ook aan activiteiten is er dit najaar geen gebrek. Voor diavonden was altijd al zeer veel belangstelling. Inmiddels is dhr. Van Wieringen zich al geruime tijd aan het voorbereiden (en daar gaat zeer veel tijd in zitten!) om de avond van 30 oktober te laten slagen. Over bodediensten is in het verleden in diverse geschriften al veel verteld. Nu wordt wat extra aandacht besteed bode Anton van Beek, bode Scholten en bode Van Ede.

Kopij voor de laatste uitgave van dit jaar ontvangen wij gaarne van heden tot uiterlijk vrijdag 26 oktober 2001.

In memoriam drs. Jan van der Spek, 1912 - 2001

Ons erelid en oud-voorzitter drs. Jan van der Spek is op 24 juli op 88-jarige leeftijd overleden. Vrijdag 27 juli vond de afscheidsdienst plaats in de Pelgrimskerk, waarna de bijzetting in het familiegraf volgde.

Jan van der Spek was een telg uit een bekende, grote en hechte Zoetermeerse familie. De meeste van zijn broers zaten in de handel of dienstverlening. Jan

zijn voorkeur ging uit naar een baan bij de overheid. Daar is hij een kleine veertig jaar werkzaam geweest.

De laatste keer dat ik hem sprak, was in een bijeenkomst in 't Oude Huis. Zijn gezondheid en mobiliteit lieten te wensen over. Hij was dan ook vergezeld van Tini en Piet van der Spek. We spraken over de ledengroei van het genootschap, het belang van een sterke en gerespecteerde overheid, de derde wereld en over politieke ontwikkelingen uit het verleden, onder andere over Colijn met in Jan's ogen onjuist beleid op sommige terreinen. Daarentegen had hij grote waardering voor de oude Drees. Ook de rol van het instituut overheid vond hij uiterst belangwekkend. Tegenwoordig wordt daar wel eens minder positief tegen aangekeken.

Hoewel ik hem wel lang, maar niet zo goed gekend heb, ben ik onder meer te rade gegaan bij leden die hem in zijn bestuurlijke HGOS-tijd hebben meegemaakt om in een aantal trefwoorden de mens Jan van der Spek te schetsen. Tezamen met datgene wat in de rouwdienst over hem werd gezegd, zou het volgende op Jan van der Spek van toepassing kunnen zijn: aimabel, gedreven, intellectueel, rotarian, grote zorg voor de kwetsbare medemens, historicus, geboren verteller, brede interesse en liefhebber van klassieke talen en een gelovig iemand. Hij zal ongetwijfeld ook wel minder positieve kanten hebben gehad. Mij zijn ze niet bekend.

Voor het HGOS en voor Zoetermeer is Jan van der Spek van uitermate groot belang geweest. Niet alleen door zijn bijna twintigjarig voorzitterschap (1962-1982), maar meer nog door een veelheid van historische publicaties en niet te vergeten het stuk geschiedschrijving van zijn hand 'Zoetermeer 700 jaar'.

Oudere leden herinneren zich die periode als 'het HGOS was Jan van der Spek'. Het bestuur had in juni dan ook besloten om hem op speciale wijze te eren. Daarover zullen wij u in de najaarsvergadering berichten.

De overweging van Ds. Koole in de dienst van woord en gebed was: "In uw handen, o God, beveel ik mijn geest". Dan zal hij rusten in vrede.

Erris Oskam, voorzitter HGOS

Nieuwe leden

Een vijftiental dames en heren meldden zich aan als lid van onze vereniging. We heten hen hartelijk welkom.

Dhr. F. Aelmans, Akkerdreef 99, Zoetermeer

Dhr. Chr.L. Albertz, Safarigeel 38, Zoetermeer

Mw. E. Baxmeier, Helmerslaan 71, Eindhoven

Dhr. F.L. Beekhuizen, Rene Clairstrook 3, Zoetermeer

Dhr. J. Blonk, Zegwaartseweg 94, Zoetermeer

Dhr. C.B.M. Bruens, Eerste Stationsstraat 49, Zoetermeer

Dhr. J.A.R. Buitendijk, Stekelbaarssloot 4, Zoetermeer

Mw. F. v.d. Laan-van Viegen, 665 Clarence Street, Port Collbrone, Ontario

Dhr. E. van Leeuwe, Bootsmastraat 47, Zoetermeer

Dhr. P.N. Lünenburg, Gildemeesterplein 178, Arnhem

Mw. K. Onderwater-Westhoek, Vondelstraat 31, Zoetermeer

Dhr. A. Peijnenborg, Vlamingstraat 22, Zoetermeer

Mw. R. Peters, Lau Mazirellaan 179, Den Haag

Dhr. M. van Reeuwijk, Voorhamstraat 11, Zoetermeer

Dhr. A.J.M. van Velzen, Bickersgracht 35, Amsterdam

Mogelijk wil een van uw familieleden of kennissen lid worden van het historisch genootschap. Men ontvangt als lid het verenigingsblad 't Seghen Waert vier keer per jaar. Het lidmaatschap bedraagt fl. 27,50 (Euro 12,48) per jaar, voor de tweede bewoner van eenzelfde adres fl. 14,- (Euro 6,35). Wilt u zich opgeven als lid, of een lidmaatschap cadeau geven, belt u dan met de ledenadministrateur, dhr. A.Ph. Rademaker, tel. (079) 316 43 74 of e-mail: info@oudsoetermeer.nl

Gevraagd:

Steeds weer krijgt de redactie de vraag of ergens nog een exemplaar is te vinden van het boek van Jaap van der Zwan: 'De dag dat het manna viel'. Mocht u uw exemplaar willen verkopen, wilt u dat dan de redactie laten weten? Mevr. Moerman, tel. (079) 352 14 88. Bij voorbaat dank.

Activiteitenkalender

U zult wel denken: waar blijft het jubileumcadeau dat ons bestuur vorig jaar heeft beloofd? We hebben een goed bericht voor de leden: het komt er echt aan! Via allerlei sponsors, potjes en adverteerders hebben we zo'n fl. 13.000,- bij elkaar weten te schrapen. Dus over enkele maanden..... ! Ondertussen kunt u gewoon van al die fantastische, gratis en (bijna) gratis activiteiten genieten die we weer voor u organiseren.

Archeologische Werkgroep Zoetermeer

Onze actieve werkgroep, die zoekt naar het verleden in de Zoetermeerse bodem, is al een aantal maanden aan het graven in de Dorpsstraat, op het vroegere terrein van De Spar en Rové Verlichting. Zij gebruiken daarvoor de zondagmiddag omdat dit voor de meesten het enige vrije moment is. Dat heeft tot gevolg dat de maandelijkse inloopmiddag in het gedrang komt. Kom dus vooral kijken naar de opgraving.

Inloopavond Genealogische Werkgroep

Maandag 3 september: 't Oude Huis, Dorpsstraat 7, 20.00 uur.

Om kennis te maken met genealogie, iets nieuws te lezen of om bij te praten, bent u van harte uitgenodigd om binnen te lopen. We staan klaar voor u met een bak koffie of thee.

Bij Fris Versshop voor al uw...

- **Hollandse en buitenlandse kaasspecialiteiten**
- **vers gebakken noten**
- **heerlijke zuidvruchten**
- **kakelverse eieren**
- **paté's en salades**
- **boerenzuivel**

Dorpsstraat 96 / 2712 AM Zoetermeer / Telefoon/fax (079) 316 76 16

Open Monumentendag

Zaterdag 8 september

De landelijke open monumentendag staat dit jaar in het teken van de binnenkant van het monument, het interieur. Onder de titel 'Huis en Haard, monumenten van het wonen' gaat alweer de vijftiende editie op zaterdag 8 september van start. Ook in Zoetermeer wordt dit landelijke thema opgepakt door de organisatie, de gemeente Zoetermeer in samenwerking met het historisch genootschap.

Een aantal eigenaren is bereid een deel van hun interieur open te stellen. Zo zijn de keuken en voormalig karnhuis van de boerderij Voorzorg, Voorweg 125 en het interieur van het landhuis Meerzigt aan de Voorweg 119 te bezichtigen. In het laatste exposeert de Archeologische Werkgroep Zoetermeer een eettafel, gedekt met eeuwenoud servies dat uit de bodem van Zoetermeer is tevoorschijn gekomen. Tevens geeft oud-bewoner Jan Groenewegen om 14.00 uur een rondleiding met specifieke informatie over de inrichting ten tijde van de laatste bewoners van de hofstede uit de jaren 1970. Nog twee andere interieurs zijn te bezichtigen. De negentiende-eeuwse bakkerij de Nineties aan de Dorpsstraat heeft een heel aparte historische ambiance met bakkerij, koetshuis, serre en stijkkamers met een spannende mix van antiek meubilair en serviesgoed en modern design. De pastorie naast de Nicolaaskerk ademt nog de voorbije sfeer uit van sigaren rokende pastoors en wit gesteven huishoudsters. Een groot deel van het interieur dateert uit 1930. In het Stadsmuseum tenslotte zijn de huishoudelijke artikelen van Brabantia te zien: van strijkplanken tot broodtrommels, van blikopeners tot keukentrappen. Al meer dan een decennium verschijnt er bij de Open Monumentendag een boek. Ook dit jaar weer en natuurlijk met het thema 'Het Zoetermeers interieur'. Zie elders in deze aflevering onder 'Nieuwe Publicaties'.

Tiende Delflanddag: genealogie en streekhistorie

Zaterdag 29 september: Stedelijk College, Van Doornenplantsoen 1 (wijk 22) van 11.00 - 16.00 uur in de aula. Toegangsprijs fl. 4,- .

De volgende organisaties zullen met een stand aanwezig zijn:

Voor de genealogie: G.V. Prometheus, N.G.V. landelijke Dienst Informatie en Promotie (DIP), N.G.V. afd. Delfland, N.G.V. Contactdienst (CALS), Studiegroep Genealogie Westland (SGW), Zuid-Hollandse Ver. voor Gen. 'Ons Voorgeslacht', Stg. Indisch Familie Archief, Uitgever Alvo/'Ons Erfgoed' en onze eigen GWZ.

Voor de lokale historie: Hist. Gen. Oud Pijnacker, Noitdorpsche Historiën (een nieuwe vereniging), Hist. Kring Benthuizen, Gezamenlijke Historische Werkgroepen Westland, Hist. Gen. Oud Soetermeer.

Op het gebied van computer en genealogie: N.G.V. afd. Computergenealogie GD, PRO-GEN en Telapas software HAZA.

De deelnemende organisaties zijn bereid u als beginnende of vergevorderde of belangstellende genealoog informatie te verschaffen op het gebied van genealogie en de lokale historie, waaronder het stamboomonderzoek in al zijn facetten, de heraldiek en het historisch onderzoek in diverse plaatsen in, maar ook buiten Delfland.

De bezoekers kunnen zich op de hoogte stellen van de nieuwste uitgaven in de vorm van boeken, cd-rom's, folders, naslagwerken en publicaties van de diverse verenigingen, maar ook met elkaar informatie uitwisselen. Verder kan men kennismaken van de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van softwarepakketten, waaronder de 'genealogie op de kaart' (integratie van genealogie in een geografisch informatiesysteem, een nieuwe ontwikkeling voor de 21ste eeuw). Tijdens de dag wordt een drietal informatieve lezingen gehouden op genealogisch en historisch gebied.

Inloopavond Genealogische Werkgroep

Maandag 1 oktober: 't Oude Huis, Dorpsstraat 7, 20.00 uur.

Dia-avond Molenstraat en Oranjebuurt

Dinsdag 30 oktober: Het Centrum, Frans Halsstraat 1, 20.00 uur.

Gratis voor leden, niet-leden fl. 5,- .

Dhr. Cor van Wieringen zal deze avond oude tijden en mensen doen herleven met dia's. De Molenstraat werd in het verlengde van de korenmolen rond 1930 langzaam volgebouwd. De Oranjebuurt verrees achter het nieuwe Wilhelminapark na 1949 en was de eerste echte nieuwe wijk van Zoetermeer.

Inloopavond Genealogische Werkgroep

Maandag 5 november: 't Oude Huis, Dorpsstraat 7, 20.00 uur.

Najaarsledenvergadering

Woensdag 14 november: Het Centrum, Frans Halsstraat 1. Deze keer dus niet in het Parochiehuis.

In een aparte Nieuwsbrief zult u twee weken voor de vergadering de begroting en vele andere zaken, die ons historisch genootschap raken, ontvangen. Ook de agenda voor deze ledenvergadering wordt dan bekendgemaakt. Let dus op uw brievenbus!

Boter, kaas en eieren (en melk)

Dinsdag 20 november: Het Centrum, Frans Halsstraat 1, 20.00 uur.

Gratis voor leden, niet-leden fl. 5,- .

Vlak voor de Tweede Wereldoorlog zou Zoetermeer zestig boterboeren hebben geteld. Namen als Brinkers, de groene en blauwe Van der Spek, Krijgsman en Van der Tang klinken velen nog bekend in de oren. Maar slechts weinig is op papier overgeleverd.

Deze avond wordt de wikkel van het boter- en het margarinepakje gehaald door mensen die in de handel werkzaam waren: boter, kaas, eieren, ... en melk. Een van de sprekers zal dhr H. van Wieren zijn, voormalig hoofd public relations bij Brinkers, die momenteel een boek schrijft over de historie van dit Zoetermeerse bedrijf.

KAMERBEEK
MAKELAARS

079 316 77 71

**Huis kopen?
Huis verkopen?**

“De Geschiedenis op Straat”

Een ontdekkingsocht langs de Zoetermeerse cultuurhistorie

De nieuwste publicatie van het Historisch Genootschap Oud Soetermeer, ‘De Geschiedenis op Straat’ is een schot in de roos. Het boek laat lezers kennismaken met de 286 Zoetermeerse cultuurhistorische elementen en voorziet duidelijk in een grote behoefte. De gemeente Zoetermeer gebruikt het boek voor het actualiseren van de gemeentelijke monumentenlijst. Van de 750 gedrukte exemplaren is inmiddels meer dan de helft in omloop gebracht.

Jubileum

In 1999 bestond het historisch genootschap 50 jaar. Bij wijze van verjaarscadeau stelde wethouder Heidema van Cultuur een bedrag ter beschikking dat het historisch genootschap mocht besteden aan een van zijn projecten. Bij de selectie van de projectvoorstellen koos het bestuur van de vereniging uiteindelijk voor een project waar zowel de vereniging, de inwoners van Zoetermeer, als de gemeente iets aan zouden hebben: een inventarisatie en publicatie van de belangrijkste cultuurhistorische elementen in Zoetermeer. Dat project is inmiddels voor een groot deel afgerond. Het belangrijkste resultaat tot nu toe is de publicatie ‘De Geschiedenis op Straat’. Het eerste exemplaar is zaterdag 16 juni uitgereikt aan wethouder A. Heidema. Binnen enkele weken volgt nog een CD-rom met alle kleurenfoto’s en vele zoekmogelijkheden en wellicht komt er ook een internetversie, met een selectie van de belangrijkste elementen.

Cultuurhistorische elementen

In het boek ‘De Geschiedenis op Straat’ worden 286 elementen (bewoningskernen, huizen, bedrijfsgebouwen, wegen, dijken en opgravingen) van vóór 1950 beschreven, die belangrijk zijn voor de cultuurhistorie van Zoetermeer. In het boek is niet alleen van alle cultuurhistorische elementen (CHE’s) een uitgebreide beschrijving opgenomen, maar ook staat de publicatie vol met leuke wetenswaardigheden en interessante feiten over het Zoetermeer van vóór de grote uitbreiding. Het boek is rijk geïllustreerd met historische foto’s.

Fietsroutes

'De Geschiedenis op Straat' geeft een compleet overzicht van de cultuurhistorie in Zoetermeer. Toch vonden de samenstellers een beschrijving van de oudste gebouwen en de infrastructuur van Zoetermeer niet voldoende. Daarom zijn vier ervaren fietsers en wandelaars uitgenodigd om op basis van vijf historische thema's enkele fiets- en wandelroutes langs de CHE's uit te zetten. Zo is er een fietsroute die betrekking heeft op de landbouw in Zoetermeer, een route langs de waterhuishouding, een wandelroute om het oude dorp; maar ook de officiële monumenten en het verhaal van de Geuzen komen aan bod. De vijf routes hebben een totale lengte van ongeveer 100 kilometer en laten u op een aangename en ontspannende manier kennismaken met de geschiedenis van onze stad.

Cadeau terug

Aan het boek is ruim anderhalf jaar door veel vrijwilligers gewerkt. Tijdens de presentatie van het boek, afgelopen 16 juni, sprak wethouder Heidema van Cultuur zijn lof uit over het project en over de andere werkzaamheden van het genootschap. Hij zei dat het Historisch Genootschap Oud Zoetermeer een belangrijke bijdrage levert aan de leefbaarheid van de stad. De wethouder ervaart het boek als een "cadeau terug". Inmiddels heeft de gemeente dan ook besloten om de inventarisatie van CHE's te gebruiken voor een uitbreiding van de monumentenlijst.

Bestellen

Het boek, dat als warme broodjes over de toonbank gaat, is te koop bij de Zoetermeerse boekhandels en de VVV voor een prijs van fl. 27,50 (Euro 12,50). Alleen in 't Oude Huis (Dorpsstraat 7) kunnen leden van de vereniging het boek met fl. 5,- korting aanschaffen. 'De Geschiedenis op Straat' is ook te bestellen via internet (www.oudsoetermeer.nl) of per telefoon (079) 319 06 83; s.v.p. naam, adres en de titel van het boek duidelijk inspreken. Bij postverzending worden echter wel verzendkosten in rekening gebracht. Meer informatie over het boek en over de geschiedenis van Zoetermeer vindt u op www.oudsoetermeer.nl.

Wie in het bezit is van het boek en ook de CD-Rom wil aanschaffen, krijgt ruim 30% korting op de prijs van fl. 15,- (Euro 6,80).

“Verstopt achter de voordeur”

Wonen in Zoetermeer en Zegwaart rond 1900

Simone Langeveld

Ter gelegenheid van het thema ‘Huis en Haard’ van de Open Monumentendag heeft kunsthistorica Simone Langeveld een boek geschreven over het historische interieur in Zoetermeer en Zegwaart, met het accent op de periode rond 1900. In ‘Verstopt achter de voordeur’, een boek dat meer dan zestig foto’s telt, beschrijft zij de verschillende interieurs aan de hand van de indeling van de huizen.

Simone neemt de lezer en kijker in haar geheel eigen stijl gezellig mee naar de pracht achter de voordeur, al is dat in het dorp soms de achterdeur. Aan de hand van herinneringen van W. Veldhuizen over Zoetermeer en Zegwaart een eeuw geleden, alsook juweeltjes uit De Kleine Johannes van Frederik van Eeden en van Ileen Montijn worden als het ware al die verschillende

interieurs met levende mensen gevuld.

De statige herenhuizen hadden meestal een lange gang, belegd met marmeren tegels. Een met loper belegde trap voerde naar boven. Sommige panden hadden al van de jaren 1920 af verwarming. Nog steeds zijn de radiatoren bewaard en hebben ze, zoals in de pastorie van de Nicolaaskerk, een opvallende plek in het interieur gekregen. De schouwen van de oude haardvuren zijn er vaak nog wel, maar hebben nog slechts een bijfunctie. De grote kamers beneden waren van elkaar gescheiden door schuifdeuren met fraai glas met aan weerszijden grote kasten. De zolder was bestemd voor de was en de dienstbodekamertjes.

In het beschreven arbeiderswoningje aan de Stationsstraat 42, in juni helaas gesloopt, was het interieur nog vrijwel geheel authentiek. Bedstee, originele kelderkast, houten schouw en rookkanaal met gat voor het roken van hammen en worsten waren nog aanwezig.

Uiteraard is ook de Zoetermeerse boerderij niet vergeten, alsmede de verhalen over het 'privaat', de keuken, de badkamer, wasplaatsen, de bel, raampartijen en stucwerk plafonds. Een kenmerkend citaat over een speciale plaats:

"De beste kamer, de plee of ook wel nummer 100 genoemd, werd in officiële stukken aangeduid als 'privaat' en bevond zich als regel buitenshuis, veelal in het op enige afstand staande schuurtje. In de deur was dan op ooghoogte een hartvormig gaatje gezaagd dat diende als ventilatiegat. Bij gebruik liet men de deur op een kier, zodat er enig licht binnenviel. De sluiting geschiedde met een klink waaronder een gat was geboord, zodat men van de binnenzijde de klink met een vinger kon oplichten. In het gunstigste geval was het privaateen achtergevel gebouwd en was dan over het straatje te bereiken. In geval van meer huizen onder één dak werden ze ook op een rijtje naast elkaar op het erf (de 'wurfft') gebouwd. Ook kwam het niet zelden voor dat meer gezinnen samen met één privaateen moesten doen. In de bouw- en woningverordening van 1905 werd voor elke nieuw te bouwen woning een eigen privaateen verplicht gesteld, maar bestaande toestanden mochten blijven tot vernieuwing plaats vond. Zelfs toen nog bleef het toegestaan dat een privaateen rechtstreeks boven de sloot gebouwd was, mits op twintig meter afstand van het woonhuis. Dit kwam in het dorp toen maar weinig meer voor, hoogstens hier en daar voor het 'werkvolk'.

Langs de buitenwegen werden die gebouwtjes nog wel gezien boven een sloot, men zat er wel erg luchtig'.

Het fraai geïllustreerde boek met kleurenomslag is vanaf 8 september verkrijgbaar in de grotere Zoetermeerse boekhandels, de VVV en in 't Oude Huis voor slechts fl. 11 (Euro 5,-).

In 1964 kreeg Zoetermeer een nieuwe burgemeester, baron H.G.I. van Tuyll van Serooskerken. De schooljeugd werd opgetrommeld om met vlaggetjes langs de route te gaan staan, waarlangs de burgervader werd ingehaald. (foto H.W. van Westering, Gemeentearchief Zoetermeer)

Video over de geschiedenis van Zoetermeer

Ruim twee jaar geleden verscheen over Zoetermeer een videoband, getiteld 'Terugblik Zoetermeer, oorsprong - 2000'. Het historisch genootschap heeft een aantal banden verworven en biedt deze aan de leden aan voor fl. 10,-. U kunt ze op woensdagmiddag of donderdagavond op 't Oude Huis bij het genootschap verkrijgen, of overdag bij de balie van het Stadsmuseum. Bestellen kan ook: schriftelijk of telefonisch (079) 319 06 83 of per e-mail info@oudsoetermeer.nl, maar dan komen er wel portokosten bij.

In ruim vijftig minuten voeren de makers u met fraaie beelden langs het ontstaan van Zoetermeer, de ontginningen, turfsteken, polderlandschap; ook langs zuivelhandelaren als Brinkers, Nutricia en Van der Spek en vervoerder Bode Scholten. Verder komen aan bod de Tweede Wereldoorlog, bevrijdingsfeesten, woningnood en uitbouw van het dorp in de jaren 1960 tot de stad van vandaag. Het is een onderhoudende film waarvoor veel materiaal van ons historisch genootschap is gebruikt. Een echte aanrader!

ARTOTHEEK 'DE VLAMING'

Verhuur

beeldende

kunst

Voor bedrijven en particulieren

Vlamingstraat 2a
2712 BZ Zoetermeer
Telefoon 079 3169551

De archeologische werkgroep graaft weer

Ton Vermeulen

Na maanden van hard werken op 't Oude Huis, scherven wassen, nummeren, puzzelen en plakken, archief- en literatuuronderzoek, zijn de archeologen eindelijk weer naar buiten getrokken om hun liefste bezigheid te beoefenen: graven in de Zoetermeerse veengrond.

Als u dit leest, zijn de mannen en vrouwen tussen de dertien en veertig-plus al vele zondagmiddagen in de weer op de voormalige plek van Rové-verlichting, voor nog oudere Zoetermeeders de plaats waar De Spar het levenslicht zag. Dat gebied zal de komende jaren opnieuw worden ingericht en het is de laatste kans om in een redelijk ongestoorde grond de historie letterlijk boven de grond te halen. In de loop van de eeuwen hebben de Zoetermeeders en de inwoners van Zegwaard de inklinkende veengrond opgehoogd, in totaal wel enkele meters. Met nieuwbouw werd vaak op de oude fundamenten verder gebouwd, of men liet ze in de bodem zitten. Afval werd in een beerput gegooid, aan de rand van de buurvaart of in een sloot die daarop uitliep. Al met al goudmijnen voor een archeoloog die door al die lagen heen gravend, onder meer aan de hand van aardewerk, de juiste datering kan vaststellen. Ook de bebouwing van vóór de negentiende eeuw, toen er nog geen kadaster was, kan zo exact worden gelokaliseerd en gedateerd.

Archieven, beeldmateriaal en graven vullen elkaar zo aan. Archeoloog zijn is dan ook een veelzijdige bezigheid waar iedereen wel een steentje kan bijdragen, van vuil worden in modder en regen, bakken in de stralende zomerzon, meten, vondsten wassen, lezen, archiefonderzoek en schrijven. Potten met goud zijn niet de beloning, wel een beter inzicht in die interessante historie van Zoetermeer en haar tweelingdorp Zegwaard.

Sprekend Verleden: Bodediensten

R. Moers-de Vree

Tegenwoordig zijn er nog maar heel weinig bodediensten die goederen bij particulieren brengen. Op de grote rijkswegen rijden veel vrachtwagens met aanhangers, die materialen en voedingswaren over het hele land en zelfs door heel Europa vervoeren. Ook het containervervoer neemt hand over hand toe. Er is zelfs geopperd of het containervervoer niet over het water zou kunnen plaatsvinden. Dat zou de rijkswegen enorm ontlasten. Maar zover is het nog lang niet. Zoetermeer telde vele bodediensten, die alle een eigen rayon met stad en dorpjes eromheen bezochten. Zowel Willem Veldhuizen (in 'Zoetermeer zoals het was') als Jan van der Spek (in 'Gebundeld Verleden') lieten reeds hun licht schijnen over het voormalige vervoer per schuit of wagen. Gerard van Ede schreef op ons verzoek zijn herinneringen aan het bodebedrijf van zijn vader en anderen op. Een bewerking daarvan volgt hieronder.

Bode Anton van Beek

Zo had beurtschipper Anton van Beek verschillende schuiten -zo werd dat in die tijd genoemd- die vroeger nog door paarden werden getrokken vanaf een

De boot van Anton en later zijn broer Jaap van Beek, (hier met Aad van Well) lag bij de magazijnen van De Spar aan de Dorpsstraat.

Jaagpad. Die paarden werden verhuurd door 'Jagers', die daar een beste boterham aan verdienden. Anton van Beek vervoerde olie voor de gasfabriek aan de Delftsewallen, die in 1917 dicht ging toen er elektriciteit kwam. Ook vervoerde Anton van Beek in de jaren dertig babyvoeding van Nutricia naar de haven in Rotterdam, waar deze werd verscheept naar Nederlands Indië. Jaap van Beek, een broer van Anton, kwam ook in het bodebedrijf werken. Terwijl Anton voornamelijk voer op Rotterdam, voer Jaap voornamelijk op Amsterdam en de Zaanstreek. Zo'n vijftig jaar lang, tot 1955, hebben de broers het bedrijf gerund. Toen werd het bedrijf verkocht, waarna Anton en Jaap konden gaan genieten van vrije tijd.

Bode Scholten

In 1925 begon Piet Scholten een éénmansbedrijf met paard en wagen. In 1929 kwam de eerste vrachtwagen, een Chevrolet. Er werd hoofdzakelijk gereden op Den Haag en omstreken. Bode Scholten vervoerde van alles, onder andere ook ingrediënten die nodig waren voor de soep voor de nonnen in het klooster tegenover de R.K. Nicolaaskerk, medicijnen voor de apotheek van de dokter,

Links Piet Scholten, de grondlegger van het bedrijf. Rechts zoon Gerard (de oudste) omstreeks 1935.

Gerard Hermanus van Ede, 4-9-1898 te Woudenberg geboren en op 27-11-1949 in Zoetermeer overleden.

boter van Brinkers en veel boodschappen van particulieren. Als er een kostuum moest worden vermaakt, zorgde Bode Scholten dat het pak weer netjes bij de klant terugkwam. In de jaren vijftig heeft Bode Scholten de schuit van Jaap van Beek gekocht en nog twee jaar op Amsterdam gevaren.

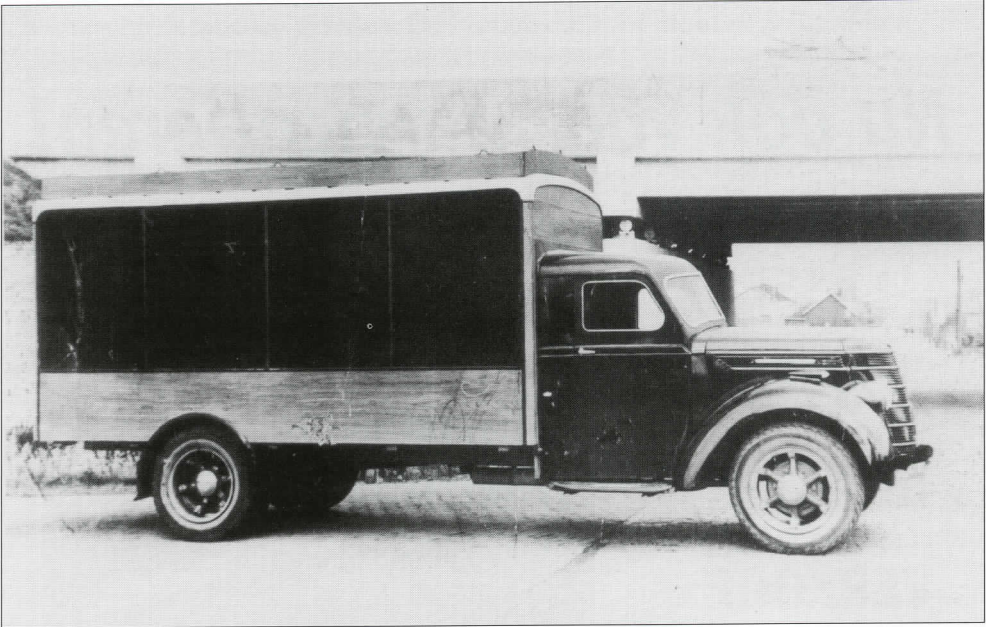
Met de groei van het bedrijf, door overname van de bedrijven van Van der Spek en Gerard van Ede, kwam er steeds meer werk. In de jaren zestig is er een nieuwe loods in gebruik genomen in de Da Costastraat. Het bedrijf telde toen al vijftien auto's. Doordat veel

bedrijven een beroep deden op Bode Scholten, werd in 1972 overgestapt naar een nieuwe locatie aan de Fokkerstraat. De grote kracht van het bedrijf was de logistiek. Om zo efficiënt mogelijk te kunnen werken, werden de goederen gedistribueerd of opgeslagen. In 1977 verhuisde het bedrijf opnieuw, nu naar de Wattstraat, om uiteindelijk toch weer terug te keren naar de Fokkerstraat naar het pand van Joost Lamboo. Tot op heden is het bedrijf daar nog te vinden.

Bode Van Ede

Ook dit bodebedrijf heeft vele jaren in Zoetermeer en Zegwaard gewerkt. Gerard Hermanus van Ede, geboren 4 september 1898 te Woudenberg, kwam in 1919 naar Zoetermeer waar hij het bedrijf van zijn broer Erris overnam. Erris had het bedrijf al in de Eerste Wereldoorlog, hij spande toen ezels voor de wagens, vandaar de bijnaam Bode ia. Hij woonde aan de Voorweg 86c, Gerard trok bij hem in. De bodedienst liep van Zoetermeer via Hazerswoude naar Gouda. In Hazerswoude leerde Gerard zijn toekomstige vrouw kennen, ze zijn in 1922 getrouwd. Er liep ook nog een dienst via Berkel naar Rotterdam. Deze werd beëindigd in 1934, omdat men toen veel langere ritten ging maken, naar Gelderland, Overijssel, Drenthe en Friesland. Daar haalde men boter om te worden verpakt door de firma Van der Spek, die toen nog aan het Lagereinde was gevestigd. De boter werd in het vrieshuis opgeslagen en later door de pakmachine afgepast in pakjes van 250 en 500 gram. Voor die tijd kwam de boter per spoor naar Zoetermeer. Doordat de boter op die manier veel te lang onderweg was, werd de kwaliteit minder.

De boter moest worden vervoerd in houten vaten. Zodra de kluiten boter

De vrachtauto van Gerard van Ede op de afrit uit Den Haag bij het viaduct van de Stationsstraat.

hieruit waren verwijderd, waren de vaten uit hun model. Ze werden dan bij Van der Most Sr en zoon Henk gebracht, die de vaten met een speciale knijper weer in model brachten zodat ze weer konden worden gebruikt. Later verbood het productschap voor zuivel hergebruik in verband met hygiëne. Na verloop van tijd veranderde de manier van boterverwerking en hoefde de boter niet meer uit Friesland te worden gehaald.

Ook de andere bodediensten moesten doorgaan, hoofdzakelijk naar Gouda. Zo moest bij voorbeeld voor iemand in Zoetermeer paardenvlees worden meegenomen voor 5 cent, een pakje stroopwafels voor iemand aan de Zegwaartseweg voor 5 cent. En half november een afwasteil met amandelspijs van een amandelspijsfabriek in Waddinxveen voor een Zoetermeerse bakker. Ook balen suiker voor Groothandel A. Muilwijk in Zegwaart. Nog iets bijzonders, bij een wasserij werden witte, gesteven mutsen afgehaald, die in die tijd nog werden gedragen.

Inmiddels was het gezin verhuisd naar Stationsstraat 142. Bij dit huis, in 1932 gebouwd door Jan van Os, was een grote opslagruimte.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog moest ook Gerard van Ede zijn auto inleveren. Hij kreeg hiervoor een bepaald bedrag uitbetaald. Daarmee ging hij naar carrosseriebouwer firma De Graaf in Zevenhuizen en na vier weken stond er een nieuwe vrachtauto klaar. Toen er geen benzine meer was, moest met een

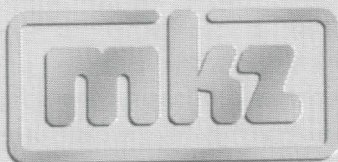
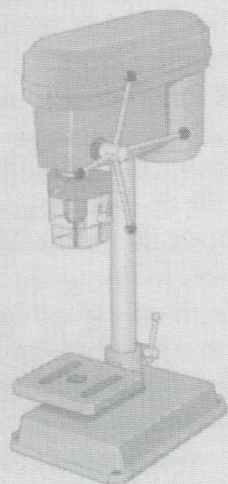
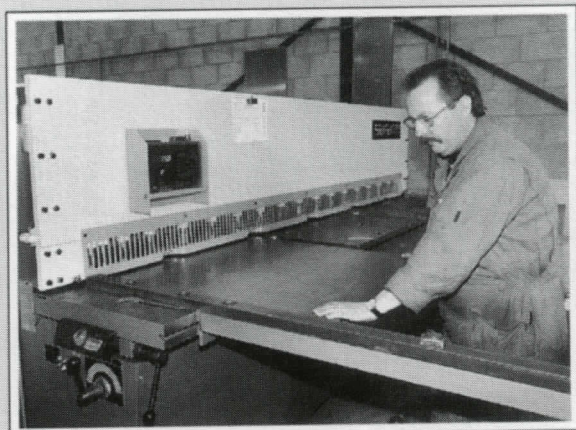
Nu óók voor particulieren!

LASSEN ○

ZETTEN ○

DRAAIEN ○

VERKOOP ○

MKZ-Metaalbewerking

Industrieweg 21, Zoetermeer

Telefoon (079) 341 63 41

houtkacheltje worden gereden. De bomen die voor dit hout nodig waren, kwamen met de trein uit Ommen in Zoetermeer aan. Bij Van der Most moesten die bomen in stukken worden gezaagd, in de vrachtauto worden geladen en thuis worden bewaard.

De vrachtwagen van Gerard van Ede droeg geen firmanaam, zodoende viel hij niet zo goed op als bij de andere bodediensten.

In 1949 is Gerard van Ede op 52-jarige leeftijd overleden. Zijn zoon Herman, die in zand en grind en ook kippenvoer handelde, zette het bedrijf voort. In de jaren vijftig werd het bedrijf overgenomen door bode Scholten. En zo kwam er een einde aan het bodebedrijf van Gerard en Herman van Ede.

Vader Van der Most tussen de houten vaten, die weer in hun model moesten worden gebracht.

Verkrijgbare publicaties bij het Historisch Genootschap Oud Soetermeer

De met een * gemarkeerde uitgaven zijn gezamenlijk met de Gemeente Zoetermeer uitgegeven.

* Historische straten in Zoetermeer: Stationsstraat fl. 5,—
Monumenten en beeldbepalende gebouwen in één van Zoetermeers oudste straten

Gebundeld Verleden fl. 10,—
Jubileumboek van het Historisch Genootschap met artikelen over vroeg-20e-eeuwse geschiedenis

Over de oorlog gesproken: Zoetermeer 1940-1945 fl. 10,—
Interviewfragmenten over de tweede wereldoorlog

Het Huis te Palenstein in Zegwaard fl. 15,—
Historische en archeologische informatie over een kasteel in de Dorpsstraat en zijn bewoners

Samen onder één dak fl. 10,—
Geschiedenis van de Adventkerksgemeente en de Remonstrantse kerk

Over de Reguliersdam fl. 20,—
Historische en archeologische informatie over de Zoetermeerse overtoom in Rokkeveen

* De geur van krijt fl. 2,50
Onderwijsgeschiedenis en schoolgebouwen in Zoetermeer

* Zeventien Zoetermeerse kerken fl. 7,50
Alle kerkgebouwen in Zoetermeer

* Monumentaal groen in Zoetermeer fl. 2,50
Parken en andere groengebieden in Zoetermeer

Aan de rand van Den Hoorn (1999) fl. 7,50
Historische en archeologische informatie over Den Hoorn 2

Een Juweel van een Heilige (1999) fl. 7,50
Historische en archeologische informatie over Dorpsstraat 77

* Dorp in oorlog: Zoetermeer 1940-1945 (2000) fl. 48,95
De tweede wereldoorlog in Zoetermeer uitgebreid belicht

* Vijf meter onder N.A.P.; Water in Zoetermeer (2000) fl. 7,50
Polder- en verveningsgeschiedenis, waterbeheer

* Op de hoek van de Wallen (2001) fl. 10,—
Bouw- en bewoningsgeschiedenis van Dorpsstraat 46

De Geschiedenis op Straat (2001) fl. 27,50
Cultuurhistorische elementen in Zoetermeer

* Verstopt achter de voordeur (2001) fl. 11,-
Zoetermeerse interieurs

* Terugblik Zoetermeer (1999) fl. 10,-
Videofilm over de geschiedenis van Zoetermeer

Te koop op woensdagmiddag 14.00-17.00 uur bovenverdieping 't Oude Huis,
Dorpsstraat 7.

Bloembinderij

DE NOBEL

voor al uw a Relatiegeschenken
a Bloemdecoraties
a Smaakvolle boeketten
a Bruidswerk
a Rouwwerk

Dorpsstraat 86k, Zoetermeer, telefoon (079) 316 93 11

De adverteerders en de hierna genoemde bedrijven maken het met hun financiële steun mede mogelijk dit blad uit te geven.

Van As Makelaardij bv

Eerste Stationsstr. 61, tel. (079) 316 44 45

'De Gulle Bottelier' Boonekamp

Dorpsstraat 130, tel. (079) 316 38 02

Bouwmarkt De Bouwhof

Edisonstraat 88, tel. (079) 331 07 00

Cammeraat IJzerwaren

Eerste Stationsstr. 48, tel. (079) 316 37 31

Carrosseriefabriek Joost Lambooy bv

Koperstraat 40, tel. (079) 363 44 44

Het Fluitschip historisch onderzoek-
en adviesbureau, tel. (079) 316 78 46

Henneken Radio en TV

Den Hoorn 7, tel. (079) 316 24 90

Linthout Foto Video

Dorpsstraat 68, tel. (079) 316 30 84

Roos Kantoorboekhandel

Dorpsstraat 155, tel. (079) 316 35 80

Rové Licht & Sfeer Eerste Stationsstr. 3
tel. (079) 316 64 88

Schoenen Van Veen

Dorpsstraat 83, tel. (079) 316 31 65

Slagerij Vollebregt

Dorpsstraat 127, tel. (079) 316 35 25

Personenvervoer Van der Slik

Blauwroodlaan 296, tel. (079) 361 61 61

Verlaan Verfspecialzaak

Vlamingstraat 5, tel. (079) 316 34 76

Van Waaij Wonen

Coppelaschouw 30, tel. (079) 343 53 30

van Brero makelaardij

Uw woning verkopen?

Informatie:
Dorpstraat 14
hoek Nicolaasplein
2712 AK Zoetermeer
Tel: 079 - 3160061
Fax 079 - 3160026

• Marsha Jonkhoff • Lex van Brero • Marga v. Veen • Karin van der Wees • Michel Breugem •

Wij zorgen ervoor!

Gratis waardebeoordeling aan huis
door beëdigd makelaar-taxateur-lid NVM
079 - 316 00 61

Het avontuur begint bij Dump van Herwijnen

Voor alles wat met avontuur te maken heeft
moet je bij Van Herwijnen zijn.
Dus kom naar de Dorpsstraat 66
voor een complete uitrusting!
Zowel voor jouw actieve hobby
of jouw actieve vakantie!

Een compleet assortiment

Aantrekkelijk geprijsd

**Ook voor campingsport,
messen, overlevingssets...**

tenten
dartsport
klimsport
schietsport
vrijtijds-kleding
kampeerartikelen
camping-gaz dealer
berg/wandelschoenen

dump
van Herwijnen
SINDS 1891

Dorpsstraat 66 Zoetermeer Telefoon 079 - 3163551